

Ісмайлов К.Ю.
завідувач кафедри кібербезпеки та інформаційного забезпечення
Одеського державного університету внутрішніх справ кандидат
юридичних наук, майор поліції

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ СЕРЕД МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Проблема виховання майбутніх правоохоронців в дусі національного спрямування, підвищення їх правосвідомості, загальної та професійної культури, особливо сьогодні, в умовах розбудови й реформування Міністерства внутрішніх справ України, особливо актуально. Жахлива цифра звільнених співробітників міліції в Донецькій та Луганській областях, а саме більше ніж 20 тисяч міліціонерів, з яких за негативними мотивами понад 4 тисячі міліціонерів, що свідчить, окрім інших огріхів, про недоліки виховної роботи під час підготовки майбутніх правоохоронців та суттєвої недооцінювання зазначеної роботи в практичних підрозділах [1].

Тому, опинившись в цих умовах, ми не маємо ніякого права недооцінювати визначальну роль у досягненні мети щодо підготовки якісно нової генерації української поліції, яка полягає в організації багатогранної виховної роботи серед курсантів в вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання.

Так, не можна казати, що проблемам виховання раніше не приділялося увага. Основні складові патріотичного виховання українців намагались визначити філософи, історики, правознавці, політики зокрема М. Бердяєв, М. Грушевський, Г. Сковорода, І. Франко та ін. Деякі аспекти патріотичного виховання майбутніх працівників правоохоронної системи висвітлені у працях В. Бесчастного, Белова Л.О., О. Беци, О. Долженкова, В. Засенка, В. Синьова, В. Ягупова та інших науковців.

Здебільшого в працях названих авторів не враховуються особливості умов спеціалізованого режимного вищого навчального закладу, що впливає на систему патріотичного виховання курсантів. А саме патріотизм співробітників поліції має певні особливості, оскільки є не лише особистим громадянським почуттям, а й професійним обов'язком. Крім того, працівники поліції перебувають у самій гущавині людських стосунків, вони не стоять над і поза суспільством. Від їхньої політичної культури та моральних устоїв багато в чому залежить стабілізація суспільних відносин. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають проблеми морального виховання, професійної моралі та службової етики, тому огріхи в виховній роботі неприпустимі [2, с. 140-141].

В законі України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року одним з головних завдань вищого навчального закладу визначає формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах [3].

Наприклад, система виховання особового складу у США піднесена до рангу державної політики, якою опікуються не лише командири, а й вище військове і політичне керівництво країни. Те, що розуміється під поняттям «виховання», американські теоретики визначають такими категоріями, як «політична освіта», «формування в особового складу морального духу» тощо. Найважливішим завданням в американській армії вважається формування в особового складу національно-державної самосвідомості, гордості за належність до збройних сил, лояльності до уряду та Президента [4, с. 73–74].

Слід погодитися зі слушною думкою Л.О. Белової про те, що навчання, яке виключає духовно-моральну складову й орієнтується лише на передачу максимального обсягу знань та освоєння технологій, не забезпечує професійної успішності фахівця й неминує спричиняє кризу соціально-культурної та особистісної ідентичності. Навчання ефективніше лише настільки, наскільки йому вдається пробудити в людині людське (її духовність, волю до самопобудови, самоконструювання, інтерес до самопізнання й самовизначення [5, с. 2].

Як справедливо вказує В.М. Дзюба, дослідження діяльності випускників ВНЗ свідчать «про значне загострення суперечності між об'єктивними вимогами суспільства до особистості офіцера, яка має бути орієнтованою на підвищення професійної майстерності, духовно-моральне,

патріотичне самовдосконалення, і реальною спрямованістю ціннісних орієнтацій курсантів та молодих офіцерів» [6, с. 1].

Розглянемо деякі характерні недоліки стану патріотичного виховання курсантів сьогодні:

по-перше, недостатнє направленість у навчальному процесі саме на патріотичне виховання при викладанні соціально-гуманітарних дисциплін, а не тільки на засвоєння навчального матеріалу;

по-друге, ставлення значної частини курсантів до цих дисциплін як до другорядних у їх фаховій підготовці (нерідкі випадки, коли такої ж думки керівництво курсу);

по-третє, недостатня пов'язаність позааудиторних виховних заходів із навчальним процесом;

по-четверте, використання застарілих методик викладання та непродуманість самих занять під час виховних годин;

по-п'яте, досить слабо використовується потенціал практичних працівників, колишніх випускників навчального закладу, громадських організацій та ветеранів [7, с. 69].

Треба враховувати, що основними принципами виховання є його гуманізація, безперервність і спадкоємність, індивідуальний та диференційний підхід, спираючись на позитивне в особистості та поведінці кожного курсанта та курсантського колективу в цілому.

У досягненні поставленої мети вирішальна роль належить усім структурним підрозділам навчального закладу – колективам факультетів, кафедр, курсів, відділу кадрового забезпечення. Відносно зазначеного списку хочемо зауважити, що враховуючи досвід роботи автора в навчальних закладах системи МВС України та проведеного дослідження, центральною фігурою у соціально-виховному процесі курсантів є його безпосередній курсовий офіцер. Саме він, а не викладачі історії, філософії, етики, естетики, не зменшуючи ролі останніх, повинен докласти усіх зусиль для належного виховання майбутніх правоохоронців.

Тому, на нашу думку, постає головне питання хто він курсовий офіцер сьогодні? Яка у нього фахова підготовка? Який шлях до призначення на посаду начальника курсу або заступника начальника курсу з виховної та соціальної роботи він пройшов? Як вдосконалює в першу чергу свою педагогічну майстерність? І тільки відповівши на ці питання ми можемо уявити себе як безпосереднє формуються духовно-естетичні та морально-патріотичні основи особистості майбутнього офіцера, які як раніше згадувалися так необхідні майбутньому фахівцю.

Нажаль на сьогодні загальний портрет курсового офіцера вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання – це чоловік до 30 років; без суттєвого власного життєвого досвіду; який має незначний практичний досвід; який здебільшого призначається одразу після закінчення навчального закладу; який не проходить підвищення кваліфікації за своєю специфікою роботи; в більшості випадків без додаткової педагогічної, управлінської освіти; який не знайом з інноваційними методиками навчання здобувачів вищої освіти. І саме на осіб з таким набором особистих якостей держава покладає підготовку майбутніх фахівців, і саме тому ми, напевно, не отримуємо відповідного результату. І як тут не пригадати слова видатного педагога К.Д. Ушинського: «Вчитель тільки в тій мірі виховує і навчає, в якій він сам вихований і освічений, і тільки до тих пір він може виховувати і навчати, поки сам працює над своїм вихованням і освітою» [8, с. 63].

Література:

1. З Міністерства Авакова звільнено понад 20 тисяч міліціонерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2014/11/16/7044423/?attempt=1>.

2. Бесчастний В.М. Основи етикету працівників органів внутрішніх справ: навч. посіб. / В.М. Бесчастний, А.А. Абдулін. – Донецьк : Донецький юридичний інститут ЛДУВС, 2007. – 216 с.

3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556–VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 37–38. – Ст. 2004.

4. Уткин В.Е. Военно-патриотическое воспитание в системе подготовки будущих офицеров в высших военно-учебных заведениях : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / В.Е. Уткин. - Казань, 2000. - 216 с.

5. Белова Л.О. Система сучасного ВНЗ: соціологічні аспекти аналізу: автореф. дис... д.пед.н.: 22.00.04 / Л.О. Белова. - Харків, 2005. - 35 с.

6. Дзюба В.М. Патріотичне виховання майбутніх офіцерів внутрішніх військ у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін: автореф. дис...канд. пед. наук: 13.00.07 / В.М. Дзюба. - Хмельницький, 2002. - 21 с.

7. Долженков О.Ф., Криволапчук В.О., Цвілюк С.А. Патріотичне виховання працівників органів внутрішніх справ: Монографія / О.Ф. Долженков. – Одеса: Одеський юридичний інститут ХНУВС, 2007. – 258 с.

8. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Вибрані педагогічні твори: У 2-х т. – К., 1963. – 233 с.

Павлова Н.В.

доцент кафедри кримінального процесу Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук

ПРАКТИЧНЕ НАВЧАННЯ ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ТА ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

За часів незалежності в нашій державі неодноразово були спроби здійснення реформ правоохоронних органів. Проте, такого розмаху і реалізації намічених цілей на шляху до побудови принципово нової правоохоронної системи, яка докорінно відрізняється від попередніх – країна ще не бачила.

В основу реформування законодавцями положено досвід боротьби зі злочинністю високо розвинутих країн (США, Німеччині, Польщі тощо), де рівень довіри серед пересічних громадян до правоохоронних органів досить великий.

Наряду зі створенням в Україні нової правоохоронної структури з відповідними функціями та новими засадами організації діяльності, важливе значення має і підготовка у вищих навчальних закладах (поліцейські школи, академії) нових кадрів майбутніх співробітників вказаних органів.

Скажімо, у процесі підготовки майбутніх співробітників ФБР велика увага приділяється відпрацюванню практичних навичок професійної діяльності в обстановці, максимально наближеній до реальної. Дається комплексна ситуація розслідування певного злочину, і слухачі відпрацьовують її, починаючи з первинних оперативно-слідчих дій (одержання заяви про злочин, огляд місця події, опитування тощо) і закінчуючи затриманням, арештом підозрюваних та поданням доказів їхньої провини в суді. Відпрацювання цих навичок відбувається на тактичному полігоні – «Алеї Хогана», яка є зоною практичного навчання при виникненні реальних проблем. Моделювання злочинів відбуваються в реальному часі і для їх розкриття іноді потрібні місяці. На «Алеї Хогана» постійно працюють близько двох десятків сценаристів, які складають кримінальні історії. Автори та викладачі спостерігають за всім, що відбувається з потайних приміщень. Сценарії розігрують діючі актори, завдання яких – створити справжні ситуації та викликати у слухачів справжні життєві реакції [1].

Практичне навчання у ФРН також базується на вимогах формування у студентів практичних навичок роботи. При практичному навчанні домінує тренінг, тобто програвання різноманітних дій поліцейського відповідно до ситуації. У кадровому штаті навчального закладу є спеціальні працівники, які грають роль потерпілого, громадянина, який знаходиться у стані алкогольного сп'яніння, торговця наркотиками, озброєного злочинця та ін.[2].

Професійна підготовка поліцейських у Польщі полягає у побудові модульних програм. Зокрема, це метод поглиблення у наближену до реальності ситуацію. Зміст таких модулів безпосередньо пов'язаний із життям: для цього поліція у тісній взаємодії із громадськістю проводить аналіз найбільш проблемних ситуацій, а потім на базі отриманих даних розробляються ситуативні модулі для навчання поліцейських. Кожен із цих модулів дозволяє поліцейському з'ясувати, як само він повинен реагувати у тому чи іншому випадку і що зобов'язаний здійснити[3].

Виходячи з цього, можна побачити, що істотними особливостями підготовки поліцейських у вказаних країнах є практична спрямованість підготовки та поглиблена її спеціалізація.

Інститут професійної підготовки співробітників поліції має важливе значення у ході правозастосовної діяльності правоохоронних органів, оскільки від рівня підготовленості поліцейського цілком залежить якість виконання ним своїх функціональних обов'язків та ефективність функціонування правоохоронної системи як такої.